

Kritik mot Askim-Frölunda-Högsbo stadsdelsförvaltning i Göteborgs kommun för att på en förälders begäran ha lämnat ett yttrande till en domstol i en umgängestvist

Bakgrund

AA och BB har tillsammans dottern CC, född 2008. BB har vårdnaden om CC.

I maj 2015 väckte AA talan mot BB i Göteborgs tingsrätt om umgänge med CC. Tingsrätten uppdrog åt Familjerättsbyrån i Göteborgs kommun att verkställa en utredning i umgängesfrågan. Den 20 januari 2016 fattade tingsrätten ett interimistiskt beslut om att CC skulle ha rätt till visst umgänge med AA med umgängesstöd. Den 11 maj 2016 beslutade tingsrätten att förlänga umgängestillfällena. Tingsrätten förelade också BB att vid vite lämna ifrån sig CC för umgänge.

Den 31 maj 2016 ansökte BB om ”skydd” hos Askim-Frölunda-Högsbo stadsdelsnämnd i Göteborgs kommun. Nämnden inledde samma dag en utredning rörande CC med stöd av 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Myndigheten beviljade insats i form av skyddat boende för BB och CC.

Den 21 juni 2016 beslutade Göteborgs tingsrätt att domstolens tidigare beslut om umgänge alltjämt skulle gälla. Tingsrätten begränsade dock antalet umgängestillfällen till fyra. Tingsrätten uppdrog åt Familjerättsbyrån att komma in med ett kompletterande yttrande i fråga om umgänge när fyra umgängestillfällen hade ägt rum.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade advokaten DD, i egenskap av ombud för AA, på socialtjänsten Askim-Frölunda-Högsbo i Göteborgs kommun. Hon uppgav bl.a. att AA inte fick komma till tals i utredningen om skyddat boende. Hon gjorde också gällande att socialtjänsten understödde BB att i strid med tingsrättens beslut inte lämna ut dottern för umgänge.

Utredning

JO begärde att Askim-Frölunda-Högsbo stadsdelsnämnd skulle yttra sig över det som DD hade uppgett i sin anmälan.

Stadsdelsnämnden, individutskottet, anförde i ett remissvar bl.a. följande:

Bakgrund

Den 31 maj 2016 inleds utredning då flickans mor ansöker om skydd och placering görs på kvinnojour för sig och sina två barn. Anledningen är att hon känner sig hotad av AA. Hoten är polisanmälda.

Ärendet är känt sedan tidigare och flera utredningar har gjorts i ärendet. Den senaste inleddes den 3 september 2015 och pågick till 2 februari 2016. Anledningen till utredningen var även då hot och skyddsbehov.

Mor och dotter har skyddade adressuppgifter.

Handläggning av ärendet

Utredning inleds 31 maj 2016. Samtidigt pågår ett ärende i tingsrätten kring umgänge mellan far och dotter. Tingsrätten fattar i maj 2016 beslut om umgänge vid fyra tillfällen för att ärendet sedan ska prövas igen. Med tanke på placering av mor och dotter på kvinnojour bedöms det inte vara lämpligt med umgänge med AA. Det skulle innebära en allt för stor press på flickan att hemlighålla vistelseadressen. Modern är ensam vårdnadshavare.

Barnsamtal hålls med flickan för att belysa barnets perspektiv. Utefter vad dottern uttrycker till handläggare i dessa samtal bedöms det ej vara till barnets bästa att fortsätta umgängen. Ett yttrande kring socialtjänstens syn på umgänge mellan AA och dottern skickas till tingsrätten den 1 juli 2016.

Utredning avslutas 2016-10-28.

2016-11-24 inkommer AA med en orosanmälan. Handläggare på Barn och Unga kallar AA på möte för förhandsbedömning den 1 december 2016. Samtal hålls med tolk. Beslut om att inleda ny utredning utifrån hans orosanmälan övervägs, men med hänvisning till pågående ärende hos Familjerättsenheten avslutas förhandsbedömningen.

Den 14 december 2016 fattar tingsrätten beslut om umgängesförbud.

Ärendet avslutas 2016-12-23.

Framförd kritik

AA framför kritik mot socialtjänsten gällande:

- Att inte inhämta några andra uppgifter än de modern och kvinnojouren lämnat
- Att inte tala med fadern, därtill trots att han uttryckligen bett om det samt
- Att utifrån detta bristfälliga material understödja modern (dels med skyddat boende och dels med att i strid med tingsrättens beslut inte lämna ut barnet) felaktigt

Kommentar till kritiken

De beslut som tagits i ärendet är enligt nämndens uppfattning välgrundade. I de utredningar som gjorts i ärendet har de kontakter tagits som bedöms vara behövliga för en komplett utredning.

Samtal med AA har hållits under senaste utredningen dels den 24 november 2016 (telefon) och dels den 1 december 2016. Vid bägge samtalen används tolk.

AA är inte vårdnadshavare. Nämndens skyldighet att ha kontakt med honom i ärendet är därmed inte lika omfattande.

Det finns ingen dokumentation om att AA har hört av sig till utredande handläggare under pågående utredning utöver ovan nämnda tillfällen.

Socialtjänsten har inte fattat beslut om begränsning av umgänge. Däremot har bedömning gjorts att det är olämpligt utifrån vad som framkommit i utredning och framför allt i barnsamtal bedömt att umgänge ej är lämpligt.

Socialtjänsten har yttrat sig till tingsrätten i pågående umgängesärende 1 juli 2016. Vid genomgång av ärendet konstateras att det hade varit lämpligt att informera AA om ställningstagandet i umgängesfrågan.

Synpunkter från berörda handläggare

Socialsekreteraren har inga synpunkter utöver det som framkommer i texten ovan.

DD kommenterade remissvaret.

JO hämtade in vissa handlingar från Göteborgs tingsrätts mål T 6250-15, bl.a. förvaltningens yttrande till tingsrätten daterat den 29 juni 2017. JO hämtade också in nämndens delegationsordning.

Bedömning

Ärendet om skyddat boende

AA har uppgett att socialtjänsten har brustit i sin hantering av ärendet genom att inte låta honom komma till tals. Nämnden har i sitt remissvar uppgett att myndigheten tog de kontakter som bedömdes vara behövliga för en komplett utredning i ärendet.

AA hade inte ställning som part i det aktuella ärendet om skyddat boende. Nämnden var därför inte skyldig att höra AA i ärendet. Det har i och för sig inte funnits något hinder mot att låta honom komma till tals. Nämnden hade dock sedan tidigare god kännedom om familjen. Jag finner därför inte skäl att kommentera nämndens handläggning i den delen.

Yttrandet till tingsrätten

Göteborgs tingsrätt hade i en umgängestvist mellan AA och BB fattat interimistiskt beslut om att CC skulle ha visst umgänge med AA. Tingsrätten hade också uppdragit åt Familjerättsbyrån i Göteborgs kommun att komma in med kompletterande yttrande i fråga om umgänge när fyra umgängestillfällen hade ägt rum.

Den 1 juli 2016 mottog tingsrätten ett yttrande med rubriken ”Yttrande angående umgänge för CC” från Askim-Frölunda-Högsbo stadsdelsförvaltning i Göteborgs kommun. Yttrandet var undertecknat av 1:e socialsekreteraren Karin Henriksson och socialsekreteraren Kathleen Ydsten.

Av yttrandet framgår att BB ville att socialtjänsten skulle yttra sig till tingsrätten angående det umgänge som domstolen hade beslutat om mellan CC och AA. I yttrandet gjorde myndigheten bedömningen att det inte skulle ske

något umgänge mellan CC och AA. så länge hon och BB var placerade på ett skyddat boende.

I 6 kap. föräldrabalken, FB, finns bestämmelser om hur tingsrätten kan inhämta uppgifter från socialnämnden i familjemål.

Innan rätten avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge ska socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar (6 kap. 19 § FB). Har nämnden tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning är nämnden skyldig att lämna rätten sådana upplysningar. Om det behövs utredning därutöver får rätten uppdra åt socialnämnden eller något annat organ att verkställa den.

Om det behövs får rätten besluta om vårdnad, boende eller umgänge för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och avtalet har godkänts av socialnämnden (6 kap. 20 § FB). Rätten kan inhämta upplysningar från socialnämnden i frågan.

Enligt 11 kap. 8 § SoL ska socialnämnden i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild tillämpa bestämmelsen om kommunikering i 17 § förvaltningslagen (1986:223), FL. Av bestämmelsen framgår att ett ärende inte får avgöras utan att den som är part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått möjlighet att yttra sig över den. Kommunikeringskyldigheten har tillkommit för att bidra till en rättssäker handläggning.

Socialnämnden har samma skyldighet att kommunicera med en enskild när nämnden lämnar yttranden till andra myndigheter i mål eller ärenden som rör myndighetsutövning mot den enskilde vid den andra myndigheten (11 kap. 8 § tredje stycket SoL).

En vårdnadsutredning utgör inte ett yttrande från nämnden och omfattas därför inte av nämnda bestämmelse. JO har dock uttalat att en sådan utredning utgör underlag för den myndighetsutövning som domstolen utövar mot den enskilde i familjemålet (se JO 1994/95 s. 363, dnr 609-1993). Den som är part i målet berörs så nära av utredningen att han eller hon bör ha rätt att få ta del av och yttra sig över utredningen, innan den ges in till domstolen. En vårdnadsutredning ska alltså alltid kommuniceras med parterna.

Om det i upplysningar med stöd av 6 kap. 20 § FB redovisas ett förslag till lösning av tvisten bör upplysningarna kommuniceras med parterna innan upplysningarna ges in till tingsrätten (se JO 1995/96 s. 309, dnr 3001-1994). JO har uttalat att det får avgöras från fall till fall om kommunikering bör ske även när upplysningarna inte ska innehålla något ställningstagande.

JO har i flera tidigare beslut uttalat att eftersom socialnämnden har lagreglerade uppgifter när det gäller att lämna upplysningar till domstolen är det angeläget att stor försiktighet iakttas vid uppgiftslämnande som sker vid sidan av bestämmelserna (se t.ex. JO 2001/02 s. 282, dnr 556-2000). När det pågår en tvist mellan föräldrarna om vårdnad, boende eller umgänge finns det skäl att vara särskilt återhållsam med att skriva yttranden på begäran av den ena föräldern eftersom det finns en risk att nämndens neutralitet kan ifrågasättas.

Det finns dock en lagreglerad skyldighet för nämnden att i vissa situationer avge ett yttrande till domstolen även om den inte har begärt något yttrande.

Om socialnämnden får veta att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad, umgänge eller förmynderskap för ett barn ska nämnden göra en framställning eller ansökan om det hos den domstol till vilket ärendet hör (5 kap. 2 § socialtjänstförordningen [2001:937], SoF). I en sådan situation är bestämmelsen om kommunikering i 11 kap. 8 § tredje stycket SoL tillämplig. Detta innebär att nämnden, innan den lämnar ett yttrande till domstolen, måste ge föräldrarna möjlighet att ta del av och kommentera yttrandet.

I det aktuella fallet hade Göteborgs tingsrätt inte begärt något yttrande från stadsdelsnämnden med stöd av reglerna i 6 kap. FB. Förhållandena tycks inte heller ha varit sådana som förutsätts för att lämna ett yttrande med stöd av 5 kap. 2 § SoF. Yttrandet, som innehåller ett ställningstagande i umgägesfrågan, verkar i stället helt ha tillkommit efter en begäran från BB. Jag har förståelse för att förvaltningens hantering gav AA. uppfattningen att myndigheten hade tagit BB:s parti i umgägesfrågan.

Enligt min mening borde det aktuella yttrandet inte ha lämnats till tingsrätten. Förvaltningen förtjänar kritik för hanteringen.

Det som AA. har anfört i övrigt leder inte till något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.